

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI VETERINARIYA VA CHORVACHILIKNI
RIVOJLANTIRISH QO'MITASI**

**SAMARQAND DAVLAT VETERINARIYA MEDITSINASI,
CHORVACHILIK VA BIOTEXNOLOGIYALAR UNIVERSITETI NUKUS
FILIALI**

**"VETERINARIYA MEDITSINASI VA CHORVACHILIKDAGI DOLZARB
MUAMMOLAR VA ULARNING YECHIMLARI" mavzusidagi xalqaro
ilmiy va ilmiy-texnik konferensiya materiallari**

TO'PLAMI

13-noyabr 2025-yil

СБОРНИК материалов

**международной научно и научно-технической конференции на тему
"АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ВЕТЕРИНАРНОЙ МЕДИЦИНЫ И
ЖИВОТНОВОДСТВА И ИХ РЕШЕНИЯ"**

13 ноября, 2025 г

**International scientific and scientific-technical conference
"ACTUAL PROBLEMS OF VETERINARY MEDICINE AND LIVESTOCK
AND THEIR SOLUTIONS"**

November 13, 2025

NUKUS-2025

“Veterinariya meditsinasi va chorvachilikdagi dolzarb muammolar va ularning yechimlari”
Xalqaro ilmiy va ilmiy-texnik konferensiyasi materiallari [Matn]: to‘plam / Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti Nukus filiali. – Nukus: “Golden Print Nukus” nashriyoti, 2025. – 389 b.

Anjuman tashkiliy qo‘mitasi

Tashkiliy qo‘mita raisi: Esimbetov Adilbay Tlepovich, b.f.d., professor;

Tashkiliy qo‘mita raisi muovini: Avezimbetov Shavkat Dosumbetovich, v.f.n.;

Tashkiliy qo‘mita kotibi: Rozumbetov Kenjabek Umar og‘li, b.f.f.d.;

D. Bazarbayeva – “Veterinariya diagnostikasi va oziq-ovqat xavfsizligi” kafedrasida katta o‘qituvchisi, biologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD).

Tashkiliy qo‘mita a‘zolari:

Sh. Jabbarov – O‘zbekiston Respublikasi Veterinariya va chorvachilikni rivojlantirish qo‘mitasi boshqarmasi boshlig‘i o‘rinbosari, veterinariya fanlari doktori, professor.

X. Yunusov – Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti rektori, biologiya fanlari doktori, professor.

M. Y. Karpuxin – Ural davlat agrar universitetining ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha prorektori, agrar fanlar doktori, dotsent (Rossiya Federatsiyasi)

N. G. Malkov – N. F. Vereshagin nomidagi Vologda davlat sutchilik akademiyasi rektori, texnika fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya Federatsiyasi)

A. Abdurasulov – Qirg‘iziston Respublikasi O‘sh davlat universiteti “Veterinariya meditsinasi va biotexnologiyasi” kafedrasida mudiri, qishloq xo‘jalik fanlar doktori, professor. (Qirg‘iziston Respublikasi)

R. Miqtibayeva – Qozog‘iston milliy agrar tadqiqot universiteti “Mikrobiologiya va virusologiya” kafedrasida professori, veterinariya fanlari nomzodi. (Qozog‘iston Respublikasi)

S. Mirzakulov – Olmaota texnologiya universiteti “Oziq-ovqat mahsulotlari texnologiyasi” kafedrasida professori, qishloq xo‘jalik fanlar doktori, dotsent. (Qozog‘iston Respublikasi)

Q. Atanazarov – O‘quv ishlari bo‘yicha direktor o‘rinbosari, biologiya fanlari nomzodi, dotsent.

A. Mambetnazarov – Ilmiy tadqiqotlar, innovatsiyalar va ilmiy-pedagog kadrlarni tayyorlash bo‘limi boshlig‘i, qishloq xo‘jalik fanlar doktori, dotsent.

A. Kaniyazov – “Veterinariya va zootexnologiya” fakulteti dekani, biologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD).

X. Mamatov – “Zootexnologiya” kafedrasida mudiri, qishloq xo‘jalik fanlar bo‘yicha falsafa doktori (PhD).

R. Turg‘anbayev – “Zootexnologiya” kafedrasida professori, agrar fanlar doktori

A. Kamalova – “Veterinariya meditsinasi va farmakologiyasi” kafedrasida mudiri, veterinariya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD).

P. Xojalepesov – “Iqtisodiyot va gumanitar fanlar” kafedrasida mudiri, iqtisod fanlari nomzodi, dotsent.

R. Rzaev – “Veterinariya diagnostikasi va oziq-ovqat xavfsizligi” kafedrasida mudiri, biologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent.

Ushbu to‘plam O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta‘lim, fan va innovatsiyalar vazirining 2024-yil 27-dekabrda 490-son buyrug‘i bilan oliy ta‘lim tashkilotlari hamda ilmiy tashkilotlarda 2025-yilda o‘tkaziladigan xalqaro va respublika miqyosidagi ilmiy anjumanlar, simpoziumlar, seminarlar va boshqa ilmiy hamda ilmiy-texnik tadbirlar ro‘yxati 2-ilovasiga muvofiq tasdiqlangan – 2025-yilda xalqaro miqyosida o‘tkaziladigan ilmiy va ilmiy-texnik tadbirlar rejasi asosida Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti Nukus filialida 2025-yil 13-noyabr kuni – **“Veterinariya meditsinasi va chorvachilikdagi dolzarb muammolar va ularning yechimlari”** mavzusida o‘tkazilgan Xalqaro ilmiy va ilmiy-texnik konferensiyasi materiallari asosida tuzilgan.

Konferensiyada, veterinariya sohasida faoliyat olib borayotgan universitet va filialarning professor-o‘qituvchilari, ilmiy markazlarning va insitutlarning ilmiy xodimlari, doktorantlar, magistrantlar, iqtidorli yosh tadqiqotchilarning ilmiy-tadqiqot ishlariga bag‘ishlangan maqolalar o‘rin olgan

To‘plamga kiritilgan maqolalar materiallarining to‘g‘riligi va haqqoniyligiga mualliflar mas‘ul hisoblanadi.

© Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti Nukus filiali, 2025

© “Golden Print Nukus” nashriyoti, 2025

2. Raximov M.A., Haydarov M., Azizov R.O. Sun'iy usulda ona asalari etishtirish. Jur. Journal of new century innovations. 2024 January. Volume- 44 Issue-2 p.48-54
3. Raximov M.A., Jamolov R., Azizov R.O. The maintasks in carrying out breeding works in beekeeping. Jur. "Ethiopian international journal of Miltidisciplinari Research". 2024. 3-6 p.
4. Raximov M.A., Akbarova M.A., Mirzobidinova M. Dorivor o'simliklar biologiyasining tarixi va asalarichilikdagi roli. Jur. Pedagogics international research journal. 2024. volume-54. 28-33 p.
5. Raximov M.A., Akbarova M.A., Mirzobidinova M. Dorivor va asal beruvchi o'simliklarning tabiiy florasini. Jur. Pedagogics international research journal. 2024. volume-54. 34-37 p.
6. Raximov M.A., Akbarova M.A., Mirzobidinova M. Dorivor va asalli o'simliklarga antropogen o'simliklarning ra'siri. Jur. Pedagogics international research journal. 2024. volume-54. 38-41 p.
7. Raximov M.A., Xoldorov X.M. Suyarqulov Sh. Asal va asalarichilik mahsulotlaridan foydalanish texnologiyasi. Yangi O'zbekistonda qishloq xo'jaligini innovatsion rivollantirish istiqbollari. Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya. Farg'ona 2024. 15- may. 535-541 b.
8. Raximov M.A., Xoldorov X.M. Asalari zararkunandalarining ekotizimdagi o'zaro munosabatlari. Yangi O'zbekistonda qishloq xo'jaligini innovatsion rivollantirish istiqbollari. Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya. Farg'ona 2024. 15- may. 542-546 b.

TAJIRIBADAGI QUYONLARNING SUT MAHSULDORLIGI (Toshkent viloyati sharoitida)

Yangiboyev A.E., Yusupov O.Y., Ziyodov O.O., Xasanov E.B.

*Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalari universiteti
Toshkent filiali*

Kirish. So'nggi yillarda mamlakatimizda quyonchilik sohasiga e'tibor ortib, bu tarmoq chorvachilikning istiqbolli yo'nalishlaridan biriga aylandi. Quyon go'shti yuqori oqsilga, past yog'ga va oson hazm bo'luvchanlikka ega bo'lgani uchun aholining oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Biroq quyonlarning nasl va zot xususiyatlariga qarab ularning sut mahsuldorligi ham farq qiladi. Sut mahsuldorligi quyon bolalarining o'sish sur'atlariga, yashovchanligiga va nasldorlik sifatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli Toshkent viloyati sharoitida turli zot va duragay quyonlarning sut ishlab chiqarish qobiliyatini o'rganish ilmiy va amaliy ahamiyatga ega.

Material va uslublar. Tadqiqotlar Toshkent viloyatining chorvachilikka mos tabiiy-iqlim sharoitida o'tkazildi. Tajribaga uchta guruh jalb qilindi:

1. Mahalliy populyatsiya quyonlari,
2. Kaliforniya zotli quyonlar,
3. Mahalliy va Kaliforniya zotlarining birinchi avlod duragaylari (F_1).

Har bir guruhda 10 tadan urg'ochi quyon saqlandi. Hayvonlar to'liq ratsionli yem bilan oziqlantirildi, ichimlik suvi doimo mavjud bo'ldi. Laktatsiya davrining 9-, 21- va 30-kunlarida sut miqdori aniqlanib, o'rtacha qiymatlar hisoblandi.

Sut miqdorini aniqlash uchun bolalar emizishdan oldin va keyin tortildi, olingan natijalar bo'yicha har bir ona quyonning kunlik sut miqdori aniqlanib, keyinchalik umumlashtirildi. O'rtacha farqlar matematik-statistik usullar bilan tahlil qilindi.

Quyoning sut mahsuldorligi

Zot va zotdorligi	Maxaliy populyatsiya	
Ko'rsatkichlar	Jami	urtacha
21 kunlik yoshidagi sut mahsuldorligi, g	6957,84	1159,64
9 kunlik yoshidagi sut mahsuldorligi, g	3540,72	590,12
O'rtacha 1 ona quyon 30 kunlik yoshidagi sut mahsuldorligi, g	10498,56	1749,76
	Kaliforniya zoti	
21 kunlik yoshidagi sut mahsuldorligi, g	7498,16	1249,69
9 kunlik yoshidagi sut mahsuldorligi, g	3442,00	573,67
O'rtacha 1 ona quyon 30 kunlik yoshidagi sut mahsuldorligi, g	10940,16	1823,36
	Maxaliy populyatsiya va X kaliforniya	
21 kunlik yoshidagi o'rtacha tirik vazni, g	7424,38	1237,40
9 kunlik yoshidagi sut mahsuldorligi, g	3284,18	547,36
O'rtacha 1 ona quyon 30 kunlik yoshidagi sut mahsuldorligi, g	10708,56	1784,76

Natijalar va tahlil. Olingan natijalar shuni ko'rsatdiki, Toshkent sharoitida quyoning sut mahsuldorligi zot xususiyatlariga qarab sezilarli farqlanadi. Kaliforniya zotli urg'ochilar o'rtacha 21-kunda 210–220 g sut bergan bo'lsa, mahalliy populyatsiyada bu ko'rsatkich 170–180 g ni tashkil etdi. F_1 duragaylarida esa sut miqdori o'rtacha 190–200 g atrofida bo'ldi.

Laktatsiya davrining boshida (9-kun) barcha guruhlarda sut miqdori past bo'lib, keyinchalik ortib borish kuzatildi. 30-kunlik davrda esa sut ishlab chiqarish asta-sekin kamaygan. Bu holat biologik jihatdan tabiiy bo'lib, quyonlarda sut bezlarining faoliyat sikli bilan bog'liqdir.

Kaliforniya zotining ustunligi, avvalo, ularning yuqori irsiy salohiyati, yaxshi moslashuvchanligi va sifatli oziqlanishga tez javob berish xususiyati bilan izohlanadi. Toshkent sharoitidagi mo'tadil iqlim, to'g'ri parvarish va balanslashtirilgan ratsion bu zotning genetik imkoniyatlarini to'liq ro'yobga chiqishiga yordam berdi.

Duragay (F_1) urg'ochilarda esa geterozis effekti natijasida o'rtacha sut mahsuldorligi mahalliy populyatsiyaga nisbatan 10–12 % yuqori bo'ldi. Shu bilan birga, ularning bolalari ham sog'lom va o'sish sur'ati bo'yicha yaxshiroq natijalarni ko'rsatdi.

Xulosa. Toshkent viloyati sharoitida quyoning sut mahsuldorligi ko'p jihatdan zot omiliga bog'liq ekanligi aniqlandi. Kaliforniya zotli urg'ochilar eng yuqori natijani ko'rsatgan bo'lsa, F_1 duragaylarida o'rtacha yuqorilash kuzatildi. Mahalliy populyatsiyada esa sut miqdori nisbatan past bo'ldi. Shunday qilib, Toshkent sharoitida Kaliforniya zoti va uning duragaylarini parvarishlash iqtisodiy samaradorlik va nasldorlik sifatini yaxshilashda maqsadga muvofiq hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Temirova N.T., "Quyoning sut mahsuldorligi ko'rsatkichlarini baholash usullari", *Veterinariya va chorvachilik jurnali*, 2023.
2. Abduraxmonov B., "Quyoning zotlarini yaxshilashda duragaylashning ahamiyati", *Zooinjeneriya amaliyoti*, 2022.
3. Kuznetsov V.A., "Milk productivity of rabbits under different feeding conditions", *Animal Science Journal*, 2021.
4. Qodirov M., "Quyoning oziqlantirish va parvarish talablari", *Chorvachilik ilmiy ishlari to'plami*, 2020